

Nr 27.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 mars 1912 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i Kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl m. m.

Närvarande: herrar Widén, Söderbergh, Stärner, Trana, greve Mörner, von Baumgarten, Johanson i Valared, Stendahl, greve Spens, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Olsson i See, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping och Cederborg.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom Andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 142 af herr *L. J. Carlsson* i Frosterud, nr 184 af herrar *J. P. Igel, G. M. Sandin* och *Albert Mossberg* samt nr 154 och 155 af herrar *J. A. Ingvarsson* och *F. W. Thorsson*.

Herr *L. J. Carlsson* har i sin motion anført följande:

»I motion nr 83 vid 1910 års riksdag anförde jag:

Bland de förslag, som på sin tid af kommittén för revision af gällande stadganden angående försäljning af vin och maltdrycker i dess utlåtande af 23 maj 1900 framlades, har knappast något varit mera omtvistadt än det, som sedan inflöt i kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl den 5 juni 1905 § 6, mom. 3, hvilket lyder: »Mottager någon i sitt hem emot betalning gäster till bespisning vid slutet bord, må han, därest aftal om bespisning träffats för en tid af minst en vecka, utan särskildt tillstånd till gästerna vid deras måltider utskänka öl.»

Kommitterade själfva sade sig icke ha blundat för den fara, som kunde ligga i missbruk af en dylik, en hvar som har eget hem tillerkänd, utskänkningsrätt; men kommitterade trodde sig ha uppställt tillräckliga garantier mot sådana missbruk »genom den snäfva begränsning af rättigheten som stadgats, samt genom den Konungens befallningshafvande till

erkända makt att förbjuda sådan utskänknings fortsättande, då utskänknings befinner ske i större omfattning eller på annat sätt än därmed afses».

Då ärendet förelades 1905 års riksdag, frambar herr *Matsson* i Grafås i motion i Andra kammaren åtskilliga välgrundade betänkligheter mot förslaget. »Man kan», heter det i motionen, »ha anledning frukta att, om detta moment oförändradt antages, det kan komma att tjäna helt andra syften. De i nämnda moment förekommande beteckningarna »hem» och »slutet bord» synas nämligen påkalla närmare definiering, så framt de ej skola ge rum åt en mångtydighet, som kan göra rättsskipningen på detta område i viss mån osäker. En barack för vägarbetare, en skogsarbetarkoja eller s. k. inneboendes uppehållsort, ja, t. o. m. en trädgård, torde man med hänsyn till ifrågakvarande moment stundom vilja inrymma i begreppet hem; och »slutet bord» är en för vanligt språkbruk så främmande beteckning, att man kan känna sig något oviss om dess betydelse».

Vid ärendets behandling i Andra kammaren gjordes från sakkunnigt håll många tungt vägande erinringar mot bestämmelsen i fråga.

Så framhöll herr *Sjö*, med instämmande af flera kammarledamöter, bl. a., att härigenom skulle skapas ett kryphål, som förvisso komme att i stor omfattning begagnas. Icke ens en anmälan behöfde göras såsom i fråga om försäljning af svagdricka och alkoholfria drycker.

Under debatten i kammaren yttrade sig vidare herr *Bergendahl*, som sade sig hysa stora betänkligheter mot förslaget. Det pålade ordningsmakten en uppgift, som den nästan omöjliga kunde fylla. »Jag har knappast läst en författning, som inbjuder så till lagöfverträdelser som just denna», förklarade herr *Bergendahl* med instämmande af flere kammarledamöter.

Herr *Widén* erinrade, att äfven åtskilliga Konungens befallningshafvande hade yttrat sig mot den föreslagna bestämmelsen, och herr *Widén* trodde, att anledning ej funnes att intaga en sådan nyhet i lagen. Och här vore ej fråga om att frigifva utskänkning af svagdricka utan af öl, hvarjämte, då svagdricksutskänkningen frigåfves, behofvet af en sådan bestämmelse som den åsyftade vore ringa. Herr *Widén* trodde vidare, att det låge en stor fara i förslaget och att särskildt de, som ha med ordningsmakten att göra, skulle betacka sig för detsamma. Herr *Widén* framhöll ock, att de, som inackorderade sig för en vecka, ofta komma att gå sin väg efter första dagen.

Alla de sålunda från skilda håll framförda farhågorna ha i rikligt mått besannats. Bestämmelserna om »eget hem» och »slutet bord» öfverträdas ofta så, att däraf skapas verkliga restaurationer, där öl utskänkes

ej blott åt »inackorderade», utan ock åt snart sagdt hvem som helst och där ackordsuppgörelsen för en vecka blifver en bestämmelse endast på papperet. Ej alltför sällan sker ock ölutskänkningen äfven utan samband med måltid, hvarigenom dessa »egna hem» blifva verkliga ölutskänkningsställen, men i regel utan den nödvändiga kontroll sådana med tillstånd äro underkastade. Den ordningsmakten medgifna rätten att kontrollera dessa ölutskänkningsställen kan sällan med nödig effekt tillämpas. Är det i allmänhet svårt att få bevisning i fråga om öfverträdelser af utskänkingslagarna, så äro svårigheterna här mångdubblade. Först när utskänkningen medför oordningar utanför lokalerna komma i regel oegentligheterna till ordningsmaktens kännedom. Och ej så sällan uppstå dylika utskänkingsställen på platser, där ingen ordningsmakt finnes nära till hands. Söka de kommunala myndigheterna ingripa och lyckas med ordningsmaktens tillhjälp få förbud för innehafvaren af en sådan utskänkingslokal att fortsätta rörelsen, så anställs blott en tjänstflicka, som förestår inackorderingen, och olagligheterna fortsätta.

Det finnes synbarligen ingen annan utväg att undgå dessa oegentligheter, än att i detta fall återgå till de bestämmelser, som vore gällande före 1 januari 1906, eller att äfven sådan utskänkning af öl, hvarom här är fråga, göres beroende af de kommunala myndigheternas medgifvande. Dessa, som alltid äga nödig person- och lokalkännedom och kunna bedöma behovet af sådan utskänkning, skola helt visst icke, där sådant behof verkligen förefinnes och mot person eller lokal ingen befogad anmärkning kan göras, vägra sitt medgifvande.

På grund häraf yrkade jag, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 6 mom. 3 i kungl. förordningen angående försäljningen af vin och öl den 9 juni 1905 måtte ur förordningen utgå.

Lagutskottet, som fann att här ifrågavarande stadgande lämnade rum för åtskilliga anmärkningar och att vunen erfarenhet ådagalagt, att ifrågavarande rättighet visat sig leda till missbruk och oordningar, föreslog, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i hvad mån ändring beträffande nämnda lagrum bör ske samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunnat föranleda.

Andra kammaren biföll utan debatt utskottets förslag, medan Första kammaren följde ett par af sina reservanter i utskottet och afslog skrifvelseförslag.

För min del har jag ingen anledning frångå min tidigare hysta uppfattning, att frågan är synnerligen enkel och lämpligast löses genom att den 1905 införda bestämmelsen ur förordningen utgår.

På grund häraf hemställer jag, att Riksdagen för sin del beslutar, att § 6 mom. 3 i kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl af den 9 juni 1905 skall ur förordningen utgå.»

Den af herr *Igel* m. fl. väckta motionen är af följande lydelse:

»I kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905 infördes i § 6 mom. 3 den bestämmelsen: »Mottager någon i sitt hem emot betalning gäster till bespisning vid slutet bord, må han, därest aftal om bespisning träffats för en tid af minst en vecka, utan särskildt tillstånd till gästerna vid deras måltider utskänka öl».

Vid sakens behandling vid 1905 års riksdag gjordes från flera håll grava anmärkningar mot den från utlandet hämtade nyheten »slutet bord». Det befarades, att häraf många svårigheter skulle uppstå. Erfarenheten under de gångna åren har rikligen bekräftat, att farhågorna voro befogade.

Till det »slutna» bordet lämnas tillträde äfven för tillfälliga besökare, aftalsbestämmelsen om en veckas spisning fingeras, och denna utskänkningsrätt vid »slutet bord» utöfvas fullständigt som en vanlig ölkrogsrättighet med lagligt tillstånd, men utan möjlighet för ordningsmakten att kunna effektivt öfvervaka rörelsen. Särskildt å arbetsplatser i landsorten eller eljest i kommuner, där man gjort sig kvitt de vanliga ölkrogarna, skapas nya sådana genom bestämmelsen om »slutet bord».

Den utländska nyheten har sålunda visat sig vara till skada. Den är ock obehöflig. Där behof af ölutskänkning till spisande gäster anses finnas, där böra de kommunala myndigheterna ha rätt pröfva behofvet. Nuvarande bestämmelse i kungl. förordningens § 6 mom. 3 är i strid med den princip om kommunal bestämningsrätt i detta fall, som är bärande i lagen, och som Riksdagen i fjol erkände böra utvidgas.

På grund af hvad vi sålunda anført, hemställa vi, att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 6 mom. 3 i kungl. förordningen af 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl skall ur förordningen utgå.»

Herrar *Ingvarsson* och *Thorsson* hafva i sin motion nr 154 anført:

»I kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af alkoholfria drycker samt svagdricka finnes i § 10, mom. 4 stadgadt, att om innehafvare af dylik utskänkningsrättighet, i strid med gällande föreskrifter, tillåter, att brännvin, vin eller öl förtäres i för utskänkningen afsedda lokaler, böte han från och med fem till och med trettio kronor.

Syftet med denna bestämmelse har uppenbarligen varit det fullt riktiga att å dylika utskänkningsställen förhindra såväl »lönkrögeri», som de oordningar och den demoralisation, som ofta följer med bruket af spritdrycker.

Någon motsvarande bestämmelse rörande brännvin finnes emellertid icke i gällande förordning angående försäljning af vin och öl, ehuru den där torde vara lika behöflig som i förut nämnda förordning. Så länge ingen ansvarspåföljd finnes för vare sig rättighetsinnehafvare eller gäster å ställen där vin och öl utskänkes att där förtära brännvin eller andra brända eller destillerade drycker, inträffar det nämligen mycket ofta att personer, hellre än att på brännvinsutskänkningsställena betala det högre priset å brännvin per glas, inköpa det i större kvantiteter å utminuteringsställe och därpå begifva sig till ett ölutskänkningsställe, där brännvinet förtäres tillsammans med öl. Då möjligheten att upprätthålla ordningen å ölutskänkningsställen i allmänhet är väsentligt mindre än där brännvin utskänkes, isynnerhet å landsbyggden, där det dessutom finnes ett mycket öfvervägande antal ölutskänkningsrättigheter, jämfördt med antalet dylika, där brännvin kan erhållas, inträffar det lätt oordningar, hvilka visserligen gällande förordningar förutsett och stadgat påföljd för, men hvilka det dock torde vara väsentligt bättre att söka förekomma än efteråt beifra.

I detta syfte tillåta vi oss föreslå, att Riksdagen ville besluta, att kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl måtte erhålla följande lydelse:

- § 22 mom. 1 (oförändradt),
 mom. 2 (oförändradt),
 mom. 3: Hvad i mom. 2 och 3 är stadgad afser icke etc. . . .
 passagerarefartyg.
- mom 4. att låta brännvin förtäras å ställe där utskänkning enligt 6 § 2 mom., samt 7, 8, 9 och 10 §§ idkas, vare förbjudet.
- § 34. Överskrider någon etc. . . . öl, eller utöfvar någon etc. . . . medgifvet är, eller låter någon, i strid med hvad i 22 §, 4 mom. finnes stadgad, brännvin förtäras å utskänkningsställe, hvarom i nämnda mom. förmåles, eller utöfvar den som är berättigad etc. . . . 15 § är sagdt, eller fortsätter någon etc. . . . med försäljningen, straffas efter ty i nästföregående paragraf är sagdt.»

Den af herrar *Ingvansson* och *Thorsson* väckta motion nr 155 är af följande lydelse:

»I kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af alkoholfria drycker samt svagdricka finnes i 10 §, 4 mom. stadgadt, att om innehafvare af dylik utskänkningsrättighet, i strid med gällande föreskrifter, tillåter att brännvin, vin eller öl förtäres i för utskänkningen afsedda lokaler, böte han från och med fem till och med trettio kronor.

Verkningarna af denna bestämmelse ha emellertid icke varit odeladt fördelaktiga. Oftast torde det vara rättighetsinnehafvaren, som »låtitt» förtära brännvin eller dylikt, och påföljden blir då böter. Men ofta innehafvas dylika nykterhetskaféer, som de i dagligt tal kallas, af kvinnor, och ännu oftare är betjeningen kvinnlig. För dem visar det sig mången gång omöjligt, synnerligast där icke polis finnes i närheten, att förhindra gästerna förtära starka drycker. Men påtalas saken straffas innehafvaren och icke gästerna.

Nykterhetskaféerna i vårt land ha under det senaste årtiondet visat en glädjande ökning i antal, medan krogarnas numerär samtidigt sjunkit, ett förhållande som otvifvelaktigt är synnerligen glädjande. Men ju längre utvecklingen hinner på detta område, ju talrikare synas de fall bli, då de forna kroggästerna söka upp nykterhetskaféerna, och tillsammans med kaffe eller andra alkoholfria drycker förtära innehållet i medhafda brännvins- eller ölflaskor. Möjligen kan ett dylikt förfaringssätt straffas enligt strafflagens bestämmelse om »att komma förargelse åstad», men då denna formulering för här afsedda fall lätt ger anledning till olika tolkning, torde tydligare bestämmelser vara erforderliga.

Nykterhetskaféerna ha ju tillkommit närmast för att den nyktra delen af vårt lands invånare skola kunna finna offentliga näringsställen, där de lugnt och ostördt kunna intaga förfriskningar eller tillbringa en ledig stund, men den trefnad de eljest kunde ha, förstöres nu ofta af personer som söka upp dessa lokaler för att förtära sprit, hvarvid oordningar mången gång uppstå.

I en annan motion har föreslagits, att Riksdagen ville besluta att i kungl. förordningen af den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl införa förbud att å ölutsänkingsställen förtära brännvin.

Vi hemställa nu att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående lämpliga åtgärder mot de personer, som, trots förbud, å nykterhetskaféer förtära spritdrycker, eller å ölutsänkingsställen förtära brännvin, samt till Riksdagen inkomma med, af utredningen föranledda, förslag angående ändring i strafflagen.»

Hvad först angår de i förevarande motioner nr 142, 184 och 154 föreslagna ändringarna i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl, har utskottet funnit syftet med dessa ändringar beaktansvärdt. Emellertid äro de i motionerna framställda ändringsförslagen icke af beskaffenhet att kunna i deras föreliggande skick af utskottet förordas till antagande, utan bör sättet för förändringarnas genomförande blifva föremål för ett närmare öfvervägande. Vid sådant förhållande och då Kungl. Maj:t den 17 november 1911 åt en kommitté uppdragit, bland annat, »att efter behörig utredning framlägga förslag till välberäknade och verksamma anordningar för att begränsa rusdrycks-handteringens skadliga verkningar», hvarvid enligt hvad uppenbart är och utskottet för öfrigt inhämtat, äfven förevarande spörsmål blifva föremål för kommitténs öfvervägande, finner utskottet skäl ej heller föreligga för Riksdagen att nu aflåta någon skrifvelse i ämnet.

Utskottets
yttrande.

Vidkommande därefter den i ofvanberörda motion nr 155 berörda frågan, finner utskottet det i motionen åsyftade ändamålet icke lämpligen kunna nås genom ändring i allmänna strafflagen; utan tillhör detta ämne otvifvelaktigt lagstiftningen om försäljning af vin och öl samt om försäljning af alkoholfria drycker och svagdricka. Äfven denna fråga lär emellertid komma att blifva föremål för ofvannämnda kommittés behandling och sålunda för sin lösning nu icke påkalla någon åtgärd från Riksdagens sida.

Med anledning af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa:

1:o) att förevarande af herr *Carlsson* och herr *Igel* m. fl. väckta motioner, nr 142 och 184, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att den af herrar *Ingvarsson* och *Thorsson* väckta, ofvan omförmälda motionen nr 154 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att den af herrar *Ingvarsson* och *Thorsson* väckta, ofvan intagna motionen nr 155 ej heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.